

POST MORTEM

An autoethnography on trans livability, violence, and the endless submissiveness of the dead

SANNA MUSTASAARI

Keywords

Autoethnography, livability, trans experience, adolescence, violence, death, suicide, gender identity diagnosis

Summary

This article is an autoethnography in which I reflect on my own and my late daughter's experiences of intersecting forms of violence, trans medicine, and the conditions that make life either livable or unlivable. I begin by outlining my methodological approach in relation to the research literature on autoethnography, and I examine ethical issues concerning positionality, power, and the dilemmas involved in writing about a life that has passed. Through narrating our experiences, I explore themes of trust and violence directed at the trans body and sexuality. I approach violence from an intersectional perspective and position myself within a continuum of violence—ranging from overt physical violence, violent pathologization, and exclusion targeting trans people, to more subtle, unconscious, and non-intentional forms of transmisogynistic normativity.

Original article; received: 24/10/2023; accepted: 12/11/2025.

Corresponding author email: sanna.mustasaari@uef.fi

Copyright: © 2025 The author(s). This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), allowing third parties to copy and redistribute the material in any medium or format and to remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially, provided the original work is properly cited and states its license.

Citation: *Tidskrift för genusvetenskap* 45 (2-3): 90–111

<http://dx.doi.org/10.55870/tgv.v45i2-3.15586>

Artikeln använder autoetnografi som forskningsmetod för att undersöka sorg och ett våldskontinuum som styr hur livet görs möjligt eller omöjligt att leva, särskilt för unga transpersoner. Detta våldskontinuum sträcker sig från öppet fysiskt våld, våldsam patologisering och utestängning av transpersoner till mer subtila, omedvetna och icke-avsiktliga former av transmisogyn normativitet. I artikeln granskar författaren kontinuumet ur ett intersektionellt perspektiv och utforskar sina egna handlingar som en del av det.

POST MORTEM

Autoetnografi om translivets levbarhet, våld och de dödas gränslösa föglighet

SANNA MUSTASAARI

- *Är du Katariina Rosenvalls mamma? Har ni fest på gång?*

Poliserna tittar på ballongerna som hänger på dörren. Är det så här som det händer, tänker jag, jag ser piñatan och serpentinerna, leksakerna som ligger överallt på golvet, skorna huller om buller i tamburen; jag vet redan, trots att jag inte vill veta.

- *Ja, det är jag. Nej, först i morgon, sexårskalas.*

Katariina, mitt 21-åriga förstfödda barn, har hoppat från den franska balkongen i sin väns lägenhet på natten och dött i skadorna efter fallet.

Jag sitter ner. Sen blir det bråttom. Det finns mycket att göra: informera alla, ordna med begravningen och minnestunden (får alla plats i kyrkan under pandemirestriktionerna?), välja gravplats, tömma lägenheten, hämta hennes saker från polisen. Vi har förmåga

att handla, till och med effektivt. Det kaos som följer när allt har fallit i spillror syns ännu inte utanpå, men vi måste börja flaskmata minstingen. Djuret som jag är kan inte vilseledas genom febril aktivitet – mjölken i mina bröst sinar över en natt och det bildas ingen ny mjölk.

I den här artikeln berättar jag om min framlidna dotter, Katariina, genom mina erfarenheter av hur hennes livs levbarhet krympte till den grad att det slutligen inte gick att leva, samt genom den kamp som våra upplevelser anknyter till. Jag använder ett autoetnografiskt betraktelsesätt för att diskutera asymmetriska maktrelationer och deras materiell-diskursiva uttryck. Min avsikt är att genom en autoetnografisk analys öka kunskaperna om ett fenomen som överskrider min subjektiva upplevelse. Det vill säga, de strukturella villkoren för levbarhet i translivet och under ungdomstiden.

Katariina Rosenvall är inte min dotters riktiga namn utan en pseudonym som består av mitt andra förnamn och min mammas flicknamn. Jag ger mitt barn detta namn för att knyta henne till moderslinjen – till mig, min mamma, Katariinas mormor, min mormor och kvinnorna före oss – för det är just så svårt att släppa taget om henne. Jag hoppas att läsaren beaktar att läsningen kan kännas tung eller väcka traumatiska minnen. Jag hoppas att min behandling av ämnet kan göra våra erfarenheter till en del av en gemensam förståelse, och därigenom bidra till möjligheter att leva med svåra känslor – och till att bygga en mer levbar värld.

Med begreppet levbarhet syftar Judith Butler på hur vissa typer av liv i biopolitiska mönster blir marginaliserade och utsatta för våld och skada, och därmed görs olevbara (Butler 2004, 2015; Karhu 2022; Lundberg med flera 2022). Levbarheten tar form, blir bredare och smalare i olika möten, förfaranden och maktstrukturer. Begreppet levbarhet har en koppling dels till den normativa och våldsamma regleringen av kön, dels till genus som en levd och förkroppsligad upplevelse och identitet, där en person också kan utmana, anpassa och modifiera det hegemoniska könsbegreppet och integrera resultatet i sin egen erfarenhet och identitet (Butler 2004, 2005; Karhu 2022). Karhu (2022) har vidareutvecklat begreppet till ”transspecifik levbarhet” i syfte att uttryckligen fokusera på hur trans- och genderqueerliv skulle kunna bli mer levbara i en värld där de begränsas av cis-normativitet, våldsam diskriminering och psykiatrisk patologisering och reglering.

Artikeln har följande upplägg. Jag börjar genom att beskriva mitt eget tillvägagångssätt i relation till forskningslitteraturen om autoetnografi samt diskutera etiska spörsmål som anknyter till autoetnografi. Sen diskuterar jag erkännande, tillit och våld som riktas mot transkroppsligheten och sexualiteten. Ett uttryck för detta våld är de värderingar och normer som är i omlopp i den medicinska diskursen och som både patologiserar och normaliserar vissa former av

transerfarenhet och -liv (McCormick 2020). Jag behandlar våld ur ett intersektionellt perspektiv, där könat våld inordnas som delar i kontinuum av osäkerheter av olika slag (Rose med flera 2024). Jag placerar också mig själv inom våldets kontinuum, där det i ena änden finns fysiskt våld, våldsam patologisering och uteslutning riktad mot transpersoner, och i andra änden finns mer ambivalent, omedveten och icke-intentionell transmisogyn normativitet.

Om autoetnografi, etik och de dödas foglighet

Jag måste besöka mitt barns grav, hålla ljusen brinnande, röra vid min dotters namnskylt på stenen, fotografera graven under höst, vinter, vår och sommar, och se till att vissna blommor och hylsorna efter nedbrunna gravljus städas bort. Ibland, till en början ofta, känns allt detta groteskt. Graven är som en kuliss, en scen för min narcissism. Graven för mig inte närmare mitt döda barn, och genom att pyssla om graven skapar jag bara ett fiktivt vi. Graven är en altarbild på en sörjande mor och en dotter som gått in i ljust, men de döda är fogliga, och min dotter bestrider ingenting, motsätter sig inte min tolkning av oss.

Autoetnografiska berättelser om våra erfarenheter är aldrig helt våra egna; de involverar relationella andra ("relational others") i våra liv (Lapadat 2017). Utmaningarna kring etiken i autoetnografisk forskning ur dessa relationella andras perspektiv har blivit allmänt erkända i forskningslitteraturen (Tolich 2010; Edwards 2021). Som Ellis påpekar, att skriva om människor som har dött kommer inte att lösa etiska dilemman kring det som berättas, och kan till och med göra dessa dilemman ännu mer kännbara (Ellis 2007: 25).

Mitt analysmaterial består av mina egna erfarenheter som förälder till en transungdom som utsatts för våld, som blev bruten och kanske psykiskt sjuk, och som så småningom tog sitt eget liv, samt av min tolkning av hennes upplevelser, i den form som jag når dessa upplevelser just nu, genom mina egna minnen och dagboksanteckningar, genom min dotters skrifter och genom meddelanden, korrespondens och andra dokument som jag har tillgång till. Jag kan inte skriva utan att riskera träda över gränser, utan att riskera berätta om sådant som min dotter kanske inte ville att jag skulle beskriva. Enligt Ellis erkänner och värdesätter relationell etik ömsesidig respekt, värdighet och samhörighet mellan forskare och forskade, samt mellan forskare och de samhällen som påverkas av forskningen (Ellis 2007: 4).

De döda har ett begränsat skydd för privatlivet (se dock Buitelaar 2017; Lönnblad 2023). När jag skriver om min dotter och om vårt liv tillsammans kan jag inte göra det helt omöjligt att identifiera min dotter eller hennes närmaste. Pseudonymens uppgift är att göra identifieringen lite svårare och påminna oss

om att *ceci n'est pas une pipe*, detta är inte en pipa, inte Katariina. Jag kan inte berätta om min dotter som hon var. Endast en representation, min tolkning av henne och oss, är tillgänglig för läsaren.

När Katariina levde ville hon bli omtalad som kvinna, inte *transkvinna*, och faktum är att den trans-binära dikotomin lämnar lite utrymme för människor att inte längre vara trans eller att inte bli refererade till som trans (Pearce 2018). Min dotter motsatte sig också i allmänhet alla mina tolkningar av henne, för vem vill bli definierad av sin mamma? Det betyder ändå inte att hon alltid skulle ha motsatt sig att man berättar om henne, att jag berättar om henne, postumt. Som en del av relationell etik strävar jag efter att hantera verkligheten och praktiken av den förändrade relationen med min dotter efter hennes död (Ellis 2007: 4). När jag skriver om min döda dotter, är jag medveten om risken att objektifiera henne som ett föremål för min egen tolkning. De döda, skriver Maria Stepanova,

är gränslöst fogliga, de låter oss göra vad vi vill med dem och tackar oss nästan för det. Det finns ingen tolkning de skulle motsätta sig; det finns ingen förnedring som skulle tvinga fram ett uppror bland dem; deras existens ligger långt bortanför juridikens landamären, långt bortanför all *fair play*. (Stepanova 2019: 145)

Att tolka Katariinas och våra erfarenheter är svårt, för jag vet inte hur det känns att vara trans, hur "*trans embodiment*" känns, eller hur min dotter upplevde eller uttryckte sin sexualitet (Wilkins 2020). När jag har skrivit den här texten har jag ständigt varit förvirrad, osäker och orolig för att jag misstolkar mitt barn, hennes nöjen och hennes smärtor, genom att veta "in advance what is to be recognized as normative and as subversive" (Raun 2014: 33). Men varken då eller nu har jag haft lyxen att hålla mig på avstånd, att inte tolka. När ett barn mår dåligt är det extremt svårt att hålla sig på rätt avstånd; ibland var jag för nära, ibland för långt borta. Att hitta rätt avstånd har inte blivit lättare efter hennes död.

När jag har skrivit den här artikeln har jag diskuterat med min dotter i mitt huvud, hört hennes invändningar och reviderat texten därefter. Men även om hennes kritiska röst kan höras, är denna text trots allt min egen. Jag ger inte 'en röst' till min dotter eller någon 'annan' – en transkvinna, en transungdom, ett barn – rösten är min egen, men ändå inte enbart min, och förutom mitt eget liv tolkar jag också ett förgånget liv. Jag och Katariina är separata men också sammanslingrade, sammantovade med varandra. Denna sammanvävning och separation är inte statisk utan i konstant rörelse, och på ett sätt talar den här artikeln om etiken kring affektiv skillnad mellan de döda och levande, något som teoretiserats av Lykke (2018) och Alasuutari (2021).

Att vara både separat och sammantvå har både ontologiska och epistemologiska konsekvenser. Spry (2021) lyfter fram performativiteten av etisk praxis i autoetnografi. Enligt henne skapas autoetnografi från intra-aktion av affekt, kroppar, dominerande kulturella diskurser och, skulle jag tillägga, ständigt föränderliga sociala relationer. Kritisk reflektion kräver granskning och omjustering, det är mer än att vända spegeln tillbaka mot sig själv, det som är viktigt är hur dessa sammanflätade praktiker är produktiva (Spry 2021: 170; se även Barad 2007).

Min dotters liv som en ung transkvinna gjorde frågor om transpersoners rättigheter och välmående och om livets levbarhet viktiga för mig personligen. När hon levde, höll jag avstånd till transfrågor och ville ge plats åt hennes egen upplevelse, åt hennes eget liv (se Nadan 2022). På den tiden skulle jag inte kunnat säga att jag tillhörde transcommunityt. Att mitt barn inte överlevde förändrade mig och aktualiserade frågan om min tillhörighet i detta communityt. Men samtidigt som jag uppfattar mig själv tillhöra transcommunityt, fruktar jag att jag ställer krav på någon form av rätt att definiera och tolka, som jag ändå inte har. Genom den värdefulla möjligheten att få presentera mitt arbete i det nordiska transstudie-nätverket, samt från de anonyma granskarna under sakkunniggranskningen, har jag fått oerhört viktiga kommentarer. Också under skrivprocessen har min förståelse och mitt tänkande förändrats och utvecklats.

När jag skriver autoetnografiskt går jag över mina egna gränser både som forskare och som privatperson. I den här artikeln beskriver jag ett kontinuum av våld och placerar mig själv som en del av de våldsamma strukturerna och normerna. Jag tolkar dessa normers våldsamma karaktär också genom mina egna erfarenheter. Det väcker skam som jag försöker närma mig som något som varken bör förkastas eller idealiseras, utan istället något som är värt att undersöka, något som är viktigt för etisk reflektion (Bissenbakker 2018). Min position är inte oproblematiserad, eftersom jag drivs till att skriva av ett behov att förstå, men också av min personliga förlust, traumat av mitt barns våldsamma död. Min kunskap är affektiv och kroppslig (Spry 2021), och frågorna om hur jag lokaliseras som en del av forskningsprocessen och hur jag bestämmer positionen i mitt eget tillvägagångssätt i förhållande till de teoretiska strukturerna inom autoetnografi är inte enkla. Min bakgrund är inom juridiken, där autoetnografi inte är en metod ens i de mer samhällsvetenskapligt orienterade betraktelsesätten (se dock till exempel Arvidsson 2007, 2025). Mitt tillvägagångssätt är således experimentellt. Min autoetnografi har en stark personlig grund, vilket kopplar mig till den poststrukturella autoetnografiska traditionen (Ellis med flera 2011; Rannikko och Rannikko 2021).

Om min forskarposition är instabil eller svår att lokalisera, gäller detsamma också den epistemiska effekten av min egen positionalitet på tolkningen och kunskapspositionen (Harju 2023). Min relation till transerfarenheten lokaliseras inte självklart som delaktig eller utomstående. Jag är del av de maktstrukturer som skapar marginalitet, men på ett komplext sätt: Jag är en cis-kvinna som i huvudsak identifierar sig som heterosexuell. Mitt förhållande till transkroppslighet bestäms utifrån positionen som moder och moderskapets särskilda status, men samtidigt är min dotters lidande och hennes livs icke-levbarhet också mitt lidande, mitt livs icke-levbarhet.

Slutligen, att skriva om ett självmord, särskilt en transpersons självmord, väcker etiska frågor. Självmord, sorg och skuld samt att berätta om och uppleva dessa känslor och att göra dem synliga är förknippade med olika normativiteter. Jag hoppas att jag i texten kan hjälpa till att belysa varför och hur dentexten kan kännas svår i förhållande till olika normativiteter. Snorton och Haritaworn (2013) har lyft fram komplexiteten i den diskursiva och representativa politiken kring transdöd och problematiserat användningen av transdödsfall som spektakel och transkvinnors liv efter detta som råmaterial för skapandet av respektabla transpersoner. I romanen *De-transition, baby* beskriver protagonisten Reese hur "att ta livet av sig som transtjej oundvikligen leder till att både vänner och främlingar postumt tar ifrån en allt man hållit kärt" (Peters 2022: 228). När jag berättar om Katariina, finns det en risk att jag kommer "sila bort allt som är obekvämt och oreducerbart och ersätta det med allt som är banalt och politisk gångbart" (Peters 2022: 228). Precis som alltid när man skriver om det privata och det känsliga, frågor som är tabu på något sätt, blir man tvungen att reflektera kring berättandets etik i förhållande till följderna av att tiga. Det är fel att berätta på något sätt, men det är också fel att hålla tyst. Det som väger tyngre för mig är att synliggöra de olika kontinuum av våld som riktas mot transkroppslighet, förutsättningar för levbarhet och de politiska tvister som anknyter till dem.

Erkännande, sexualitet och levbarhet: önskan att bli sedd

Olgas syster är Hilda. Auroras syster är Emilia. Seelas syster är Elsa. Min syster är död. Men hon var ju snygg och snäll. (Katariinas lillasyster, augusti 2021)

Tillit är beroende av erkännande. Vi behöver andras erkännande, att bli sedda, både för att kunna utveckla ett positivt förhållande till oss själva och för att forma ett community (Honneth 2005, 2012). Hegels filosofi kring erkännande har kritiserats och vidareutvecklats, eftersom det i sin ursprungliga form anses

vara för beroende av erkännande av likhet samt bygga på okritiska uppfattningar om erkännandets sociala villkor, liksom normativa förståelser om kön och sexualitet (se till exempel Butler 2005, 2006). Det normativa sätt på vilket cis-kön och heterosexualitet definierar vissa kroppar, sexualitet och sätt att vara en man eller kvinna har allvarliga konsekvenser (Butler 2005; Karhu 2022). Begreppet cis-normativitet (eller cis-genderism) hänvisar till de sociala processer som är baserade på binära och normativa förståelser av kön och som marginaliserar transpersoner och strukturerar sociala normer kring antagandet att alla har en cis-upplevelse av världen (Pearce 2018).

När Katariina är 12–13 år, och vi ännu inte vet att hon är en flicka, bor vi ett år i Skottland. Katariina berättar för en vän som går i samma skola att hon inte gillar tjejer utan killar. Vänner sviker henne och berättar hennes hemlighet för alla. Katariina blir svårt mobbad under hela vårterminen, hon kallas bög, hotas med misshandel och bombarderas med frukter. Vi vet ingenting om allt det här, vi tror att det bara hör till puberteten att hon sluter sig inom sitt skal. Efter att vi återvänder till Finland söker Katariina kontakter på en virtuell mötesplats. Hon är envis men snäll, hon är aldrig borta hemifrån utan att meddela det, och därför befarar vi ingenting nu heller. I appen ber en man som säger sig vara i tjugooårsåldern att mitt barn ska komma till hans bostad för att de ska hänga ihop. Mitt barn tvekar men går, det är eftermiddag och det kan ju inte hända någonting dåligt då. I lägenheten utsätts mitt barn för sexuella övergrepp. Senare, i polisutredningen, visar det sig att mannen är 35 år och mycket väl vet att mitt barn precis har fyllt 15 år.

Efter sexualbrotten upplever mitt barn en så intensiv ångest att hon tas in på en ungdomspsykiatrisk avdelning. Perioden på avdelningen följs av en bedömningsperiod, där Katariinas gränser bryts och hetero- och cis-normativa antaganden upprepas: "Har du börjat bli intresserad av tjejer än?", frågar överläkaren i psykiatri, en gammal man, utan förvarning, som inledning på bedömningsperiodens första möte. Jag säger ingenting, för jag vill inte göra situationen värre, men jag kokar inombords. Har inte överläkaren brytt sig om att förbereda sig för mötet ens så pass mycket att han vet att barnet framför honom nyligen har blivit utnyttjad av en vuxen man? Under bedömningsperioden blir det också klart att unga som utsatts för sexualbrott inte alls får hjälp automatiskt (se även Bildjuschkin med flera 2021). Mitt barn får frågan om hon är *alldeles säker* på att hon vill genomgå terapi. Katariina litar inte på psykologen, en äldre kvinna vars mottagning hon åläggs att besöka, och svarar ärligt att hon inte är riktigt säker, att hon inte vet om hon vill genomgå terapi. Det innebär att vi måste kämpa för rätten till vård och remissen till terapi. Jag inser först nu att det är osannolikt att offren ens får hjälp för det trauma som våldtäkten orsakat, om

de inte har förmåga att söka och kräva hjälp, om de inte kan lova att förbinda sig till hjälpen. Det vill säga om de inte är vuxna och någorlunda friska och har styrka att söka hjälp.

Det intersektionella våldet verkar genom kontinuum och korsande axlar. Som en transperson och queer ungdom mötte Katariina fysiskt och sexuellt våld, normativt våld och symboliskt våld. Som barn förbises hon av vuxna och yrkesverksamma, "en klass av experter vars liv inte kunde vara längre bort från dem de påstår sig hjälpa" (Snorton och Haritaworn 2013: 74, min översättning). Cis-genderism och den könsnormativa blicken får en att avsky, att internalisera äcklet. Jag placerar också mig själv i våldets kontinuum, där den ena änden består av fysiskt våld mot transpersoner, våldsam patologisering och uteslutning, och den andra änden av mer ambivalent, omedveten och icke-intentionell transmisogyn normativitet. Som mor till en ung transkvinna har jag tyvärr på många sätt återskapat cisnormativa och misogyna könsnormer.

Även jag kontrollerade, tuktade och straffade min kropp, försökte tvinga den att lyda. Jag kände avsky för fel sorts kroppar, odisciplinerade kroppar, och överförde detta misogyna hat till mitt barn. När man internaliserar avsky och självhat finns en förtärande lust i flykten och därmed förmågan att försvinna från sin egen avskyvärda blick för att befinna sig i den andres åtrående blick. Men förhållandet till det egna jaget förblir detsamma. Fetiskering av barn, särskilt flickor, är fortfarande kulturellt normalt. Det har alltid varit tonåringarna själva som haft ansvaret för att avvärja närmanden från vuxna män. Fetiskering av transpersoner produceras inte av transkroppsligheten eller i den cis-normativa blickens utkanter, där människor blir föremål för blickar och seende, utan i dess kulturella centrum. Precis som den cis-kvinnliga kroppen, är transkroppen samtidigt hatad, fantiserad, åtrådd och konsumerad (Preciado 2021: 37; se också Pearce med flera 2019).

Sexualbrottet riktade om min blick och fick mig att övervaka tryggheten i Katariinas sexuella relationer. Jag var orolig att de sexuella övergrepp hon råkat ut för skulle fortsätta och att den straffrättsliga processen kring övergreppet skulle traumatisera henne ytterligare. Jag övervakade hennes relationer och var rädd att de inte var säkra. Samtidigt vet jag att idéer om säkerhet i sexuella relationer genomsyras av könsrelaterade normer och ideal; mina förståelser av trygghet och fara formas dock av cis- och heteronormativa förståelser av sex och sexualitet.

Behovet att bli sedd är mänskligt, men i våra kulturella representationer framställs endast vissa typer av personer som verkliga människor. När någon överskrider de gränser som begränsar våra egna liv så kan det väcka motstånd (Butler 2004). Normer kring kön och kroppslighet är närvarande även i moderskapet. Det är därför inte förvånande att skam och normativitet också finns i

moderns blick (Slobodin 2019). Kanske är detta just kärnan i min skam: trots alla mina försök kunde jag inte ge Katariina en gillande, accepterande blick, en blick som skulle ge liv och göra livet levbart. En sådan blick fanns hos hennes lillasyster, en blick fri från skam, fri från normer.

Den medikaliserade blicken: att bli sedd och försvinna i expertdiskursen

Treåringen är bekymrad. Han säger att vi glömde gräva graven när vi fick så bråttom från begravningsplatsen för att dricka kaffe med dopp. Jag förklarar för barnen att deras storasysters kropp kommer att eldas upp i en stor ugn. När en människa dör, det här betonar jag för dem, gör ingenting längre ont i henne. Och när begravningen görs på det här sättet behöver vi inte gräva en separat grav, askan bara strös ut i en minneslund.

Katariina känner ingenting när elden slukar henne. Den dagen står jag på gården utanför Sandudds krematorium och känner ingenting själv heller. Och så försvinner mitt barn.

I slutet av våren 2015 går Katariina ut grundskolan. Hon har extremt bra betyg, trots allt som hänt. Hon får sin önskade studieplats på musikgymnasiet. I slutet av sommaren föds en bebis i vår familj, och mitt förstfödda barn, Katariina, sjunger på sin lillasysters dop. Våren därpå leder mitt förstfödda barn sin lillasyster i handen, lillasystern håller på att lära sig gå, och de skrattar alltid när de ser varandra. Samma vår berättar mitt förstfödda barn att hon länge har känt att hon är en tjej. Jag säger att det kanske inte är bråttom med det, men hon säger att det är det. Hon säger att hon måste komma ut ur garderoben, och hon har redan valt ett nytt namn: Katariina. Jag upprepar att jag tycker att vi ska vänta ett tag, att vi inte ska förhastat oss nu. Jag försöker dölja det men jag är rädd: Jag vet inte riktigt vad trans betyder, men jag är rädd att det kommer att bli svårt.

Den expert i ungdomspsykiatri som oftast får uttala sig i finska medier anser att det är skadligt om föräldrar bekräftar ett barns eller en ung persons upplevelse av sitt kön. Enligt henne är det bästa sättet att ge uttryck för helhetsmässig acceptans av en ung person som berättar om en transefarenhet att säga till henne ”du är alltså en kille som känner att han är en tjej” (Mutanen 2023). Det är ungefär vad jag gör, jag säger att namnet är en stor förändring, för snabb, och tänk om det går över. Och Katariina förklarar tålmodigt, som för en idiot (vilket jag är): mamma, varje dag som du vägrar kalla mig vid det namn jag valt vägrar du se vem jag är, och det gör varje dag lite svårare för

mig. Hon pratar om sina rättigheter och sin identitet och argumenterar så bra att jag blir stolt över henne. Jag inser snart att jag har fel, att mitt barn redan har ett namn, det rätta namnet, och att namnet som hennes pappa och jag gav henne 16 år tidigare är fel.

Den sommaren börjar mitt barn leta efter sin stil, efter sitt självuttryck som kvinna, och på hösten i skolan börjar alla använda mitt barns nya namn. Jag ser hennes tvekan framför garderoben, jag ser lusten att leva, jag ser önskan att bli sedd. Vi målar väggarna i Katariinas rum rosa, hon får en sminkspegel och nya möbler till rummet, en av mina vänner har med sig *Lancômes Juicy Tubes*-läppglans som present till Katariina från en konferensresa. Katariina sjunger fortfarande i kören som bas, och hon är vacker när hon sjunger. Hon blir slagen ett par gånger, tyvärr en inte ovanlig erfarenhet (FRA 2015, 2024; Bean med flera 2018; Alanko med flera 2019; Gill-Peterson 2024b). På tåget säger biljettkontrollanterna hennes tidigare namn med hög röst och tror inte att biljetten är hennes.

När könsidentitetsutredningen och behandlingen i anslutning till den börjar, bestämmer jag mig för att lita på processen, för jag har egentligen inget alternativ. Jag deltar lydigt i alla möten. Många av frågorna verkar irrelevanta och bygger på stereotyper (se också Horton 2023). Socialarbetaren frågar mig till exempel vilka roller Katariina identifierade sig med i lek- och skolåldern, om karaktärerna var flickor eller pojkar (jag frågade aldrig zebran om dess kön, jag tolkade trollkarlen som en pojke, men bruden var antagligen en flicka). Katariina berättar att personen som kartlägger hennes historik frågar henne hur hon känner inför tanken att hon "ändå alltid kommer att vara pojke" och säger att "kön i grunden handlar om vem man kan fortplanta sig med".

Jag undrar varför målet med processen är att normalisera en viss sorts könsupplevelse i stället för att förstå mångfalden av kön. Vid den här tidpunkten vet jag ännu inte att det är ett känt faktum att processen producerar en viss sorts könat subjekt vars egenskaper motsvarar den binära och traditionella könsindelningen (Rantala 2016; Gill-Peterson 2018; Pearce 2018; Karhu 2022; Linander och Alm 2022). Både Katariina och jag är förvirrade över att psykiatrien erbjuder en så trång modell som beskrivning av transerfarenheten. Livets underbara, lätta och vardagliga queerness verkar få särskild *betydelse* under förstöringsglaset, som om den var en ledtråd till något. Det är konstigt och förvirrande, men det värsta är den osäkerhet som Katariina själv upplever genast när behandlingen börjar. Denna upplevelse av bristen på stöd förekommer också i forskningslitteraturen (Alanko med flera 2019). Kanske vill Katariina också ha en könskategori som är stabil, klar och tydlig, och som gör att hennes upplevelse inte blir ifrågasatt (Pearce 2018; Karhu 2022). Man kräver av Katariina att hennes ångest ska

vara intern och orsakas av könskonflikt, men hur skulle ångesten kunna vara enbart det, när normerna placerar vissa typer av liv i marginalen och den som är annorlunda utsätts för direkta hot?

Transaktivister har arbetat för att transpersoners upplevelser ska tas på allvar och för att patienternas upplevda behov ska ges större betydelse då behandlingar ges än vad som är fallet i dag (Latham 2017; Pearce 2018; McCormick 2020). Både i Finland och i andra nationella kontexter har detta ibland mötts med starkt motstånd, eftersom vissa aktörer spridit oro kring att dessa krav leder till att läkare, trots resursbrist, blir skyldiga att ge människor behandling som inte bygger på medicinsk sakkunskap utan på patienternas önskemål och eventuella missuppfattningar (Alasuutari med flera 2017; Honkasalo 2022; Martinsson och Mulinari 2022). Då fokuserar diskussionen endast på könsupplevelsens autenticitet och på lidandet som anknyter särskilt till könsupplevelsen och som endast den medicinska auktoriteten kan identifiera som autentisk. När de medicinska experter som oftast intervjuas i finska medierna uttalar sig, reserverar de all relevant, 'objektiv' kunskap och tillgången till sanningen överlag till medicinvetenskapen och särskilt till experterna inom ungdomspsykiatri. Internationellt rekommenderar majoriteten av medicinska forskare och praktiker samt de flesta medicinska yrkesföreningar könsbekräftande vård (se till exempel Reed 2025).

Bissenbakker och Raun (2023: 39) påpekar att diskurserna om trans och transpersoner cirkulerar genom oro och uppfattningen att transidentitet har blivit för populär, lättillgänglig och beboelig. Transition framställs nu som den 'enkla' vägen ut ur en förtryckt position. Att upprepa att kön inte är lösningen på allt riktar dock diskursen uttryckligen in på könets och könsidentitetens äkthet, isolerar könsupplevelsen från det övriga livet och homogeniserar könsupplevelser och olika patienters behov (Alasuutari med flera 2017; Kondelin 2017).

Vår erfarenhet av könsidentitetsutredning är att man i dess olika skeden reproducerar förväntningar, normer och kategorier som begränsar och komplicerar livet (Latham 2017; Pearce 2018; Alanko med flera 2019; Karhu 2022). Såsom McCormick (2020) konstaterar, bestäms den medicinska diskursens förståelsemönster om den rätta sortens transerfarenhet, det transspecifika lidandet, behandlingen av lidandet och det lyckotillstånd som ställs upp som mål för behandlingen, utifrån cis-normen. Det är inte endast fråga om vem som förtjänar behandling och vem som inte gör det. Ännu viktigare är det att transmedicinen oundvikligen använder biopolitisk makt och dess auktoritet bygger på utvärdering av translivets olika former. Som en del av processen produceras och reproduceras antaganden om vad som är bra, sunt och normalt. Samtidigt omsätts dessa antaganden i verkliga, materiella upplevelseformer som är tillgängliga och sanna även för patienterna. Diagnostiken och transmedicinen deltar

därför oundvikligen i produktionen av den könupplevelse som den påstår sig endast undersöka (se även Gill-Peterson 2018, 2024a, 2024b).

Det intersektionella våldet och den krympande levbarheten

Det är inte möjligt att fastställa det exakta dödsögonblicket. De grymma men samtidigt barmhärtiga fynden visar att döden kom snabbt. Vi vet inte exakt hur snabbt, men det är ändå inte möjligt att mitt barn skulle ha legat i plågor under de långa småtimmarna fram till dess att den första grannen gick ut på balkongen för att röka och ringde till nödnumret. Rättsläkaren förklarar lugnt att när en människa får så här svåra skador kan hon inte leva särskilt länge. Men vilka skador var det egentligen som gjorde livet icke-levbart för henne?

Processen för utredning av könsidentitet är hopplöst långsam och inte ens överenskomna saker blir gjorda. Utlovade remisser skrivs inte och möten avbokas eftersom avdelningen har för lite personal. En gång ringer jag till avdelningen eftersom den tid som Katariina har väntat på plötsligt avbokats. Läkaren är irriterad: ”Jag kan inte skaka fram mottagningstider ur tomma intet”, säger hon ilsket, ”vi tar nu hand om dem som löper akut risk för självmord”. Jag får inga råd om vart jag ska ringa eller vad jag ska göra om mitt barn själv blir akut självdestruktivt. Och snart blir hon det.

I barndomens och ungdomens utvecklingsstadier har temporaliteten och upplevelsen av tid radikalt olika betydelser än i vuxen ålder (Uprichard 2008; Barnrättskommittén 2013, artikel 93), men det verkar som om skillnaderna mellan ungdomars och vuxnas erfarenheter av temporalitet inte förstås. På behandlingsmötena upprepas att unga vill att allt ska hända omedelbart och att de inte förstår att dessa processer tar tid. Jag kan se hur kränkande sådana uttalanden är för Katariina. Hon väntar sig att de löften som ges också hålls – att utlovade remisser skrivs, att bokade tider inte plötsligt senareläggs med ett halvår. Jag förundrar mig över vuxencentreringen inom ungdomspsykiatri, över det förringande talet om unga människors tidsuppfattning, som om tiden någonsin var absolut. Det finns ju ingen mer relativ storhet än tiden. För en frisk vuxen är tiden som andra resurser – det finns gott om den. Ungdomen och barndomen består däremot av utvecklingsskeden, milstolpar och formativa åldersstadiupplevelser. För unga har förlorad tid gått helt förlorad, för alltid.

Våra erfarenheter är i linje med forskningslitteraturen (Bremer 2011; Pitts-Taylor 2020; Linander och Alm 2022). Linander och Alm (2022) utforskade unga transpersoners erfarenheter av att vänta på och inom den könsbekräftande vården i Sverige och visade att väntan är en av de mest utmanande aspekterna

av vården och kan få allvarliga konsekvenser för unga transpersoners psykiska hälsa och sociala liv. Väntan och avbokningar kan förstås som ett långsamt våld (Nixon 2011) vars förstörelsekraft framträder med fördröjning, eftersom det tröttar och svälter ut sina objekt. Vi lever i en ännu-inte-skärseld, där vi inte får må dåligt, eftersom det skulle kunna få negativa konsekvenser (Nirta 2017; Pearce 2018; Karhu 2022). Vi går lydigt till möten, vi spelar rollen som respektabel familj (Peltola 2016), för att kravet att vi måste vara av det rätta slaget för att få hjälp svävar ovanför oss hela tiden.

I en studie av Alanko, Aspnäs, Ålgars och Sandnabba (2019) om transmedicinska processer i Finland nämnde majoriteten av patienterna att kliniker inte spelar en stödjande roll. Under processen pratar ingen om det sexuella våld som Katariina har upplevt och jag vågar inte heller fråga om det. Ingen frågar om Katariinas trauman eller berättar för mig hur jag ska stödja mitt barn eller vad jag inte ska göra. Jag vågar inte fråga, för jag har redan lärt mig att frukta att om jag kommunicerar någon svaghet alls kan det användas som skäl att låta bli att hjälpa oss. Jag är alltid på min vakt. Min konferensresa avbryts av ett samtal från Katariinas klassföreståndare. Katariina har under kvällen innan utsatts för en våldtäkt. I polisutredningen ifrågasätts att det handlade om tvång. Konsekvensen blir att våldtäkten betraktas som en kontraindikation för att gå framåt i utredningen för könsbekräftande vård. Trots det erbjuds Katariina ingen hjälp.

Allt känns svårt, även viktiga milstolpar känns små. Vi gläds åt det faktum att hennes namn ändras officiellt. Bland de förnamn som Katariina väljer finns mitt andranamn och ett naturnamn som liknar hennes lillasysters namn. Min vän skickar henne en blomsterleverans för att fira namnbytet. På kortet står Katariinas nya, officiella namn, tillsammans med ett citat av Oscar Wilde: "Be yourself. Everyone else is already taken". Katariina funderar på att ta min makes efternamn; vissa dagar vill hon vara en del av vår familj, andra dagar vill hon ta avstånd från den.

Processen att få tillgång till könsbekräftande vård är ett heltidsjobb för föräldrar (Nadan 2022), och jag räcker inte till. Under de här åren är jag gravid eller ammar hela tiden, dagar och nätter flyter samman och fylls av babyskötsel, trots, glädje, smärta, motstridiga krav och en total utmattning i hela kroppen. Under hösten 2017 pressar jag fram min doktorsavhandling, en dag innan mammaledigheten börjar. Katariina är entusiastisk, hon köper en aftonklänning och vackra skor till doktorsmiddagen och vi går till frisören tillsammans före disputationen. På doktorsmiddagen sjunger Katariina Dylans "Make you feel my love" och min pappa filmar uppträdandet. Det är en underbar kväll, vi dansar och skrattar och jag vet ännu inte att alldeles snart kommer en dag då

videon är bland de få saker som vi har kvar av Katariina. Jag vet ännu inte att vi inte kommer att få uppleva några fester där hon har huvudrollen.

Den sista akten: Danse macabre

På bårhuset smeker jag Katariinas huvud. En vissnen blomma klänger sig fast i hennes hår och hon ser lugn och ledsen ut, som om hon drömde om ett avsked. En liten ljusröd droppe har runnit ner på hennes kind. Jag vet att det är vävnadsvätska, men jag tänker mig att det är en tår. I kistan, runt Katariinas ansikte, lägger vi rosa nejlikor som min mamma, Katariinas mormor, tagit med.

Rättegången börjar i december 2017. I huvudförhandlingarna sitter Katariina bakom en skärm så att hon inte behöver ha ögonkontakt med förövaren. Jag är på plats tillsammans med min dotters nyfödda lillebror. Den svarandes försvar bygger på ett alternativt händelseförlopp som bestrider åtalet. Enligt det jagar mitt 15-åriga barn män på nätet och hittar på anklagelser om övergrepp i hopp om kompensation. Som bevis presenterar den svarandes advokat en utskrift av Katariinas profil på en dejtingsajt. Enligt advokaten visar profilen att Katariina aktivt söker efter sällskap, vilket enligt honom är ett bevis på att min dotter inte har tagit skada av det påstådda övergreppet. Det är ingen nyhet i sig att bevisföring som är problematisk ur offrets perspektiv presenteras i straffprocessen (Jokila 2010; Amnesty International 2019; Alaattinoğlu med flera 2020).

Som en transkvinna är Katariina tvungen att förevisa könet på "rätt sätt" och ge uttryck för ett lidande av det rätta slaget (McCormick 2020). Transerfarenheten ger alla andra kring Katariina rätten att definiera henne och göra politik av hennes varande. En sådan påtvingad politisering ropar efter motreaktioner. När jag föreslår att hon skulle engagera sig inom transaktivism och genusvetenskap, svarar hon skarpt: "Jag skulle alltså få lyssna på trista feministers gnäll också på annat håll än bara här hemma. Tack, men nej tack!"

När vi äntligen får en slutlig dom från hovrätten, har det gått nästan fyra år sedan processen inleddes. När den ersättning som dömts ut till min dotter, nästan 10 000 euro, slutligen betalas ut, har hon redan uppnått myndig ålder och jag kan inte påverka hur hon använder pengarna. Hon mår tyvärr inte bra. Hon har flyttat till en egen bostad och börjat jobba som karaokevärdinna. Hon har inte orkat studera och har hoppat av gymnasiet. När skolan och allt som rör den slutar, blir hon ensam. Hon vill inte berätta vad som händer för oss, och hon vill inte ha hjälp. Hon flyr till barer. Hon lånar ut en del av pengarna till en alkoholiserad släkting, en del använder hon själv, och en del stjäls av de skumma figurer som kretsar kring henne. Den ekonomiska ersättningen för

något som inte kan ersättas med pengar bidrar slutligen till att fördjupa Katariinas ångest.

Under denna period försummar Katariina besöken som är nödvändiga för att transprocessen ska gå vidare på ungdomspsykiatriska polikliniken. Hon är rädd att hon själv har förstört allt, hon är ångestfylld och på defensiven. Hon har svårt att sköta vardagen och döljer hur hon verkligen har det. Under dessa år är jag förbannad, orolig och förskräckt. Jag klarar inte av att vara lugn, jag vet inte hur jag ska stödja henne och jag har inte krafter att rädda henne. Jag försöker på olika sätt, men jag lyckas inte och kan inte, och jag förstår inte ens vad som händer. Dessutom vill hon inte att jag blandar mig i hennes angelägenheter. Känslan av koppling mellan oss bryts.

Till slut verkar Katariina komma på fötter igen, hon söker sig själv, börjar studera, fortsätter sjunga i kör och tar körkort. Hon kommer på besök för att träffa sin nyfödda yngsta syster och hon konstaterar sorgset att hon kanske aldrig blir mamma. Hon bestämmer sig för att uppfylla alla kriterier för att få en remiss för underlivskirurgi. Den sista våren verkar allt gå fantastiskt bra: Katariina jobbar flitigt, går ner i vikt, slutar röka och får ett drömjobb. Slaget är hårt, dödligt, när hon ändå bedöms vara instabil och läkaren bestämmer sig för att avsluta hennes vårdrelation och ge henne remiss till vuxenpsykiatri. Enligt den sista anteckningen i patientjournalen ser läkaren inga tecken på självmordsbeteende men medger att transprocessen har varit traumatiserande för Katariina.

Katariina klappar ihop, gör bort sig på jobbet, blir uppsagd. På fotografier från den sista midsommaren ser hon sjuk ut. I juli försöker hon begå självmord. Man vill ta in henne för vård på avdelning, men hon vägrar. Hon dejtar farliga människor. Jag tolkar det som att allt är bättre än att försvinna in i ångesten. Förmodligen blev Katariina också trött på att vara föremål för en intensiv, granskande, utvärderande blick.

Hon lades på ett undersökningsbord, hennes upplevelse bedömdes och hennes berättelse utvärderades. Min läsning är att det, tillsammans med det utnyttjande som hon utsatts för, gjorde att hon blev sjuk. Efter att Katariinas rätt till sexuell autonomi hade kränkts gjorde jag det som jag trodde var rätt: jag tog kontakt med polisen. Det ledde till utredning och rättegång, och de gränser som redan överträtts, överträdde om och om igen i utredningens och det allmänna intressets namn. Processen för utredning av könsidentitet blev ytterligare ett inslag i det kontinuum av våld genom vilket Katariinas förtroende krossades.

Sista gången jag pratar med Katariina är dagen innan tiden då hon inte längre finns tar sin början. Hon är trött och hopplös. Jag är rädd för henne, för hennes smärta är så stark och gränslös, och för att ett hot om våld av något slag svävar

ovanför den. Jag lovar ändå att vi ska hjälpa henne. Jag bryter mitt löfte, jag får ingen tid att hålla det, för framtiden står redan vid dörren: polisen, bårhuset, det sorgsna döda ansiktet och tystnaden.

Att leva med förlust och sönderfall: Autoetnografi som en etisk praxis och ett sätt att ge tillbaka det som döden har tagit ifrån oss

*Har döden tagit något ifrån dig
så ge det tillbaka
ge det tillbaka
som du fick av den döde
då ni stod i regnet i snön
i solen da den döde var levande
og vände sit ansikte mot dig
som ville han fråga om något
du inte längre minns och han
hade också glömt det och det är
en evighet
en evighet sedan nu*

(Aidt 2017: 141)

Naja Marie Aidt beskriver sorg och saknad som ett imperativ att ge tillbaka det som döden har tagit ifrån oss. Allt som är värdefullt i mitt liv har en anknytning till Katariina, är en gåva från henne på vissa sätt. Hon var en vacker och komplex, ibland outhärdlig, person som gjorde livet levbart för andra på många sätt. När jag tänker på henne är jag främst väldigt tacksam. Hon var en förutsättning för min överlevnad, ett ankare och en mittpunkt kring vilken hela mitt vuxenliv hittills kretsat. Vi flätades samman, hon är en del av mig på ett sådant sätt att jag inte längre kan skilja på vad som är en del av mig och vad som jag fått genom att vara hennes mamma. Att vårda Katariina har varit ett av de bärande elementen i mitt liv, jag vet inte om något annat. Och där jag gav Katariina livet, gav hon livet till mig, detta liv, mänsklighet, kärlek och sorg av just det här slaget. Kampen som slet ut min dotter fortsätter som en kamp om de normer som formar translivets levbarhet och samtidigt levbarheten för alla oss som lever ett liv som är sammanflätat med transexfarenheten. Att skriva om Katariina och hennes kamp och liv är mitt försök att ge tillbaka det som döden tog ifrån mig. På detta sätt strävar jag efter att denna autoetnografi i sig ska vara en relationellt etisk praxis.

Det är oklart om Katariinas självmord kunde ha förhindrats, men faktum är att transpersoner är särskilt utsatta för psykisk ohälsa, suicidalitet och självska-
debeteende (Heino med flera 2021; Austin med flera 2022), som kan komma till
uttryck genom exempelvis sexuellt risktagande, missbruk av droger och alko-
hol eller ätstörningar (Folkhälsomyndigheten 2022). Vi vet inte hur trauman
påverkade Katariina, men vår familjs berättelse är en berättelse om samhällets
fortsatta oförmåga att hantera sexuellt våld och icke-normativa liv.

Väntandet och att neka adekvat vård för transpersoner är en form av struk-
turellt och könsbaserat våld (Bildjuschkin med flera 2021; Linander och Alm
2022). Levbarheten för transliv är kopplad till diskursiva strider mellan olika
kunskapstyper. Den kompromisslösa betoningen på den medicinska auktori-
teten suddar ut den materiell-diskursiva karaktären hos all kunskap, inklusive
psykiatri och den medicinvetenskapliga kunskapen. Att kategoriskt framhäva
den vetenskapliga auktoritetens prioritet skapar och understryker ett motsatsför-
hållande som tenderar att placera transpersoners mänskliga rättigheter i under-
ordnad ställning i relation till den medicinvetenskapliga kunskapen (Harrison
och Engdahl 2013). Detta verkar både fel och onödigt: äkta kunskapsbaserad
auktoritet kommer ur tillit och erkännande, inte ur opposition och hierarkier.
Den breddar levbarheten, istället för att krympa den.

Författarens tack

Jag tackar min dotter för vårt gemensamma liv. Du har fått mig att tänka och
förstå många saker, och för att jag under skrivandet har fått ha dig nära mig.
Jag saknar dig varje dag. Jag vill också tacka redaktörerna för detta nummer
samt de anonyma sakkunnig granskarna för insiktsfulla, konstruktiva och kri-
tiska kommentarer. Jag tackar även det nordiska transstudie-nätverket för det
oerhört värdefulla arbete ni gör, samt för möjligheten att tala om detta ämne
och få kommentarer på tidigare versioner av denna artikel.

Referenser

- Aidt, Naja Marie (2017) *Har döden tagit något ifrån dig så ge det tillbaka. Carls bog*. Översättning av Johanne Lykke Holm. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Alanko, Katarina, Aspnäs, Minna, Ålgars, Monica och Sandnabba, Kenneth (2019) Coping in narratives of Finnish transgender adults. *Nordic Psychology* 71(2): 116-133. <https://doi.org/10.1080/19012276.2018.1515032>.
- Alasuutari, Varpu (2021) Tied together by death – post-mortem forms of affective intimacy in LGBTQ People’s stories of partner loss. *NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research* 29(3): 203-215. <https://doi.org/10.1080/08038740.2021.1903554>.
- Alasuutari, Varpu, Kondelin, Sade, Tainio, Luca, Toriseva, Roosa och Vähäpassi, Emmi (2017) Transtutkimuksen ja intersukupuolisuuden tutkimuksen ajankohtaisia kysymyksiä [Aktuella frågor inom transforskning och forskning om intersex]. *Sukupuolentutkimus – Genusforskning* 30(1): 2-14.
- Arvidsson, Matilda (2025) On gardens of the anthropocene: gendered violence, colonial legal encounters and feminist posthuman kinship. *Journal of Human Rights and the Environment* 16(0): 137-167.
- Arvidsson, Matilda (2007) The presence of absence (of personal identity): everyday conditions of practicing law. Arvidsson, Matilda och Trolle Önnersfors, Elsa (red) *Från Schlyters lustgård: Rättshistroiska uppsatser*. Lund: Corpus Iuris Förlag.
- Austin, Ashley, Craig, Shelley, D’Souza, Sandra och McInroy, Laura (2022) Suicidality among transgender youth: elucidating the role of interpersonal risk factors. *Journal of Interpersonal Violence* 37(5-6): NP2696-NP2718.
- Barad, Karen (2007) *Meeting the universe halfway. Quantum physics and the entanglement of matter with meaning*. Durham: Duke University Press.
- Barnrättskommitté 2013. Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 14 (2013) om Barnets rätt att i första hand få beaktat vad som bedöms vara barnets bästa, allmän kommentar nr 14. <https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument/barnkonventionen/allmanna-kommentarer/allman-kommentar-nr-14.pdf> [3 januari 2025].
- Bean, Lexie, Spade, Dean, Moon, Nyala, Valdes, Alex, DeVuyst, Sawyer och Bailey, Ieshai (2018) *Written on the body: letters from trans and non-binary survivors of sexual assault and domestic violence*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Bildjuschkin, Katriina, Hakkarainen, Pertti, Kiuru, Elina och Rajakaltio-Kiuru, Katja (2021) *Seksuaaliväkivaltaa kokeneen psykososiaalisen tuen jatkohoito* [Uppföljande psykosocialt stöd för personer som utsatts för sexuellt våld]. Helsinki: THL. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/143365/URN_ISBN_978-952-343-741-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y [3 januari 2025].
- Bissenbakker, Mons (2018) How to bring your daughter up to be a feminist killjoy: shame, accountability and the necessity of paranoid reading in Lene Kaaberbøl’s *The Shamer Chronicles*. *European Journal of Women’s Studies* 25(1): 102-115. <https://doi.org/10.1177/1350506813519983>.
- Bissenbakker, Mons och Raun, Tobias (2023) Transbekymringens cisnormative økonomi: nye grænser for køn i diskurser om behandling af trans-børn. *lambda nordica* 28(1): 15-47. <https://doi.org/10.34041/ln.v28.877>.
- Buitelaar, Jan (2017) Post-mortem privacy and informational self-determination. *Ethics and information technology* 19(2): 129-142. <https://doi.org/10.1007/s10676-017-9421-9>.
- Butler, Judith (2015) *Senses of the subject*. New York: Fordham University Press.
- Butler, Judith (2005) *Giving an account of oneself*. New York: Fordham University Press.

- Butler, Judith (2004) *Undoing gender*. New York: Routledge.
- Edwards, Jane (2021) Ethical autoethnography: is it possible? *International Journal of Qualitative Methods* 20:1-6. <https://doi.org/10.1177/1609406921995306>.
- Ellis, Carolyn, Adams, Tony och Bochner, Arthur (2010) Autoethnography: an overview. *Forum Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research* 12(1), Art. 10.
- Folkhälsomyndigheten (2022) Faktablad om psykisk ohälsa bland unga transpersoner. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/0b21ac4fe9b44e87ba58758cf028acd1/unga-transpersoners-erfarenheter-psykisk-ohalsa-suicidalitet-sjalvskada.pdf> [3 januari 2025].
- FRA - Fundamental Rights Agency of the European Union (2015) Att vara transperson i EU - en jämförande analys av resultat från undersökningen om hbt-personer i EU. Sammanfattning. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2015-being-trans-eu-comparative-summary_sv.pdf [8 oktober 2023].
- FRA - Fundamental Rights Agency of the European Union (2024) LGBTIQ at a crossroads: progress and challenges. Survey 14 maj 2024. <https://fra.europa.eu/en/publication/2024/lgbtiq-crossroads-progress-and-challenges> [3 januari 2025].
- Gill-Peterson, Jules (2024a) Caring for trans kids, transnationally, or, against "gender-critical" moms. Emma Heaney (red) *Feminism against cisness*. Durham: Duke University Press.
- Gill-Peterson, Jules (2024b) *A short history of trans misogyny*. London och New York: Verso Books.
- Gill-Peterson, Jules (2018) *Histories of the transgender child*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Harju, Otso (2023) Vulnerability as best practice? "Minority" autoethnography in hostile worlds. *Tiede & edistys* 48(1): 28-41. <https://doi.org/10.51809/te.126090>.
- Harrison, Katherine och Engdahl, Ulrica (2013) Guest editors introduction: trans rights as human rights: the implications for trans health (care). *lambda nordica* 18(3-4): 10-28.
- Heino, Elias, Fröjd, Sari, Marttunen, Mauri och Kaltiala, Riittakerttu (2021) Transgender identity is associated with severe suicidal ideation among Finnish adolescents. *International Journal of Adolescent Medicine and Health* 35(1): 101-108.
- Honkasalo, Julian (2022) Revitalizing feminist politics of solidarity in the age of anti-genderism. *European Journal of Women's Studies* 29(1 (Suppl)): 139S-150S. <https://doi.org/10.1177/13505068211065138b>.
- Honneth, Axel (2005 [1995]) *The struggle for recognition: the moral grammar of social conflicts*. Översättning av Joel Anderson. Cambridge: Polity Press.
- Honneth, Axel (2012) *The "I" in "we": Studies in the theory of recognition*. Översättning av Joel Anderson. Cambridge: Polity Press.
- Horton, Cal (2021) "It felt like they were trying to destabilise us": Parent assessment in UK children's gender services. *International Journal of Transgender Health* 24(1): 70-85. <https://doi.org/10.1080/26895269.2021.2004569>.
- Karhu, Sanna (2022) Gender skepticism, trans livability, and feminist critique. *Signs: Journal of Women in Culture and Society* 47(2) 295-317. <https://doi.org/10.1086/716643>.
- Kondelin, Sade (2017) "If I could touch it, it would be something sticky and cold" - gender dysphoria as an embodied experience. *lambda nordica* 22(1): 15-37.
- Lapadat, Judith C. (2017) Ethics in autoethnography and collaborative autoethnography. *Qualitative Inquiry* 23(8): 589-603. <https://doi.org/10.1177/1077800417704462>.

- Linander, Ida och Alm, Erika (2022) Waiting for and in gender-confirming healthcare in Sweden: An analysis of young trans people's experiences. *European Journal of Social Work* 25(6): 995-1006. <https://doi.org/10.1080/13691457.2022.2063799>.
- Lundberg, Tove, Wurm, Matilda och Malmquist, Anna (2022) Att göra livet (över) levbart: transpersoners ontiska, relationella och reflekterande arbete för att skapa minoritetsro och hantera utsatthet i vardagen. *Tidskrift för genusvetenskap* 43(1): 7-26. <https://doi.org/10.55870/tgv.v43i1.10003>.
- Lykke, Nina (2018) When death cuts apart: on affective difference, compassionate companionship and lesbian widowhood. Juvonen, Tuula och Kolehmainen, Marjo (red) *Affective inequalities in intimate relationships*. London: Routledge.
- Lönnblad, Riikka (2023) Yksityisyyttä yli kuoleman [Integritet bortom döden]. *Lakimies* 121(7-8): 1059-1079.
- Martinsson, Lena och Mulinari, Diana (2022) Why following the rules will not stop them: an exploration of anti-gender presence in Swedish universities. *lambda nordica* 27(3-4): 23-50. <https://doi.org/10.34041/ln.v27.832>.
- McCormick, D.T. (2020) Happiness, biopolitics, and transmedicine's necessary contradiction: rhetorics of normalcy and the narratives of gender transition. *Peitho* 22:4.
- Nadan, Yochay (2022) Parenting as a full time job: the experience of secular middle-class Jewish parents of transgender emerging adults in Israel. *International Journal of Transgender Health* 23(3): 321-333. <https://doi.org/10.1080/26895269.2021.1890300>.
- Nirta, Catherine (2017) *Marginal bodies, trans utopias*. New York: Routledge.
- Nixon, Rob (2011) *Slow violence and the environmentalism of the poor*. Harvard: Harvard University Press.
- Pearce, Ruth (2018) *Understanding trans health: discourse, power and possibility*. Bristol: Policy Press.
- Pearce, Ruth, Moon, Igi, Gupta, Kat och Steinberg, Lynn (red) (2019) *The emergence of trans: cultures, politics and everyday lives*. London: Routledge
- Peltola, Marja (2016). Respectable families: discourses on family life, ethnic hierarchies and social positioning. *Ethnicities* 16(1): 22-39. <https://doi.org/10.1177/1468796815587008>.
- Peters, Torrey (2022) *Detransition, baby*. Översättning av Julia Gillberg. Stockholm: Albert Bonniers Förlag.
- Preciado, Paul B. (2021) *Can the monster speak? Report to an academy of psychoanalysts*. Översättning av Frank Wynne. Los Angeles: Semiotext(e).
- Puckett, Jee, Aboussouan, Alex, Ralston, Allura, Mustanski, Brian och Newcomb, Michael (2021) Systems of cissexism and the daily production of stress for transgender and gender diverse people. *International Journal Transgender Health* 24(1): 113-126.
- Rannikko, Anni och Rannikko, Pertti (2021) Autoetnografia ja vaikenemisen kulttuuri [Autoetnografi och tystnadens kultur]. Rannikko, Anni och Rynnänen, Sanna (red) *Tutkiva mielikuvitus*. Helsinki: Gaudeamus.
- Raun, Tobias (2014) Trans as contested intelligibility. *lambda nordica* 19(1): 13-37.
- Reed, Erin (2025) New German, Swiss, and Austrian guidelines recommend gender-affirming care, slam Cass review. *Advocate* 12 mars 2025. <https://www.advocate.com/health/europeans-recommend-gender-affirming-care> [19 mars 2025].
- Rose, Evelyn Mertens, Charlotte och Balint, Jennifer (2024) Structural problems demand structural solutions: addressing domestic and family violence. *Violence Against Women* 30(14): 3633-3655. <https://doi.org/10.1177/10778012231179212>.

- Slobodin, Ortal (2019) Between the eye and the gaze: maternal shame in the novel *We need to talk about Kevin*. *Feminism & Psychology* 29(2): 214-230. <https://doi.org/10.1177/0959353518783785>.
- Snorton, C. Riley och Haritaworn, Jin (2013) Trans necropolitics: a transnational reflection on violence, death, and the trans of color afterlife. Stryker, Susan och Aizura, Aren (red) *The Transgender Studies Reader* [andra upplagan]. New York: Routledge.
- Spry, Tami (2021) The matter of performative autoethnography. Adams, Tony E., Holman Jones, Stacy och Ellis, Carolyn (red) *Handbook of autoethnography*. New York: Routledge.
- Stepanova, Maria (2019) *Minnen av minnet. En romans*. Översättning av Nils Håkanson. Stockholm: Transcript.
- Tolich, Martin (2010) A critique of current practice: ten foundational guidelines for autoethnographers. *Qualitative Health Research* 20(12): 1599-1610. <https://doi.org/10.1177/1049732310376076>.
- Wilkins, Riki (2020) A new vagina didn't make her sad (it didn't have to). *Transgender Studies Quarterly* 7(3): 345-348. <https://doi.org/10.1215/23289252-8552964>.

Nyckelord

Autoetnografi, levbarhet, transerfarenhet, ungdom, våld, död, självmord, könsidentitetsutredning

Sanna Mustasaari

Law School, Faculty of Social Sciences and Business Studies
University of Eastern Finland
E-post: sanna.mustasaari@uef.fi